

Rapport

2011-10-04

Mina, dina och våra pengar

Privatekonomi

Gunilla Nyström

070-7621534

gunilla.nystrom@seb.se

www.seb.se/privatekonomen

Gunilla Nyström är SEB:s privatekonom. Hon bevakar omvärlden utifrån privatpersonernas perspektiv och förklarar, kommenterar och ger råd i privatekonomiska frågor.

SEB

Sammanfattning och slutsatser

De flesta par tycker att det är okej att prata om hushållsekonomin och bara ett av tio par brukar bråka om pengar.

Hälften av paren har inte planerat för hur ekonomin skulle bli för hushållet och den efterlevande om den ena parten avled. Många par inser att det här är något som man borde ta tag i. Eftersom den statliga omställningspensionen är både beloppsbegränsad och tidsbegränsad borde alla sammanboende par fundera över vilket skydd som krävs för att den efterlevande ska kunna leva på en önskvärd nivå om det värsta skulle hända.

I de familjer där den ena parten arbetar deltid är det bara tre av tio som kompenserar den deltidarbetande för förlorade pensionsavsättningar. Med tanke på hur många förhållanden som spricker borde den som lönearbetar mindre och hemarbetar mer alltid kompenseras ekonomiskt för sina förlorade avsättningar till pensionen.

Den som jobbar deltid under många år kommer nämligen att få mycket lägre pension i framtiden. Bäst för pensionen är förstås att jobba heltid, näst bäst är att dela på deltidarbetet med sin partner. Och fungerar inte det så gäller det att spara extra!

Beskrivning av undersökningen

Undersökningen är genomförd i SEB:s kundpanel, som är en webbenkät.

Totalt 648 intervjuer.

Resultaten speglar de åsikter och attityder som ett urval av SEB:s kunder har.

Fördelning i åldersgrupper

18 – 29 år	11 %
30 – 44 år	33 %
45 – 54 år	18 %
55 – 64 år	19 %
65 år och äldre	19 %

Hälften svarar att de är gifta. Större delen av de äldre är gifta. Samboförhållande är vanligare i de yngre åldersgrupperna.

En majoritet har pratat om hur hushållsekonomin skulle bli om en av parterna gick bort

Två tredjedelar svarar att de har pratat om hur hushållsekonomin skulle påverkas om en av parterna skulle avlida. Det är vanligast i åldersgruppen 65 år eller äldre (83 procent), vilket är naturligt. Intressant att se är att det är fler i åldersgruppen 30-44 åringar än i gruppen 45-54 åringar som pratat om de ekonomiska konsekvenserna av ena partens bortgång.

Förklaringen kan vara att yngre inte på samma sätt som lite äldre förväntar sig att det allmänna löser de problem som uppstår om den ena parten skulle avlida. Det egna ansvaret för den framtida välfärden är sannolikt mer uppenbart för yngre än för äldre.

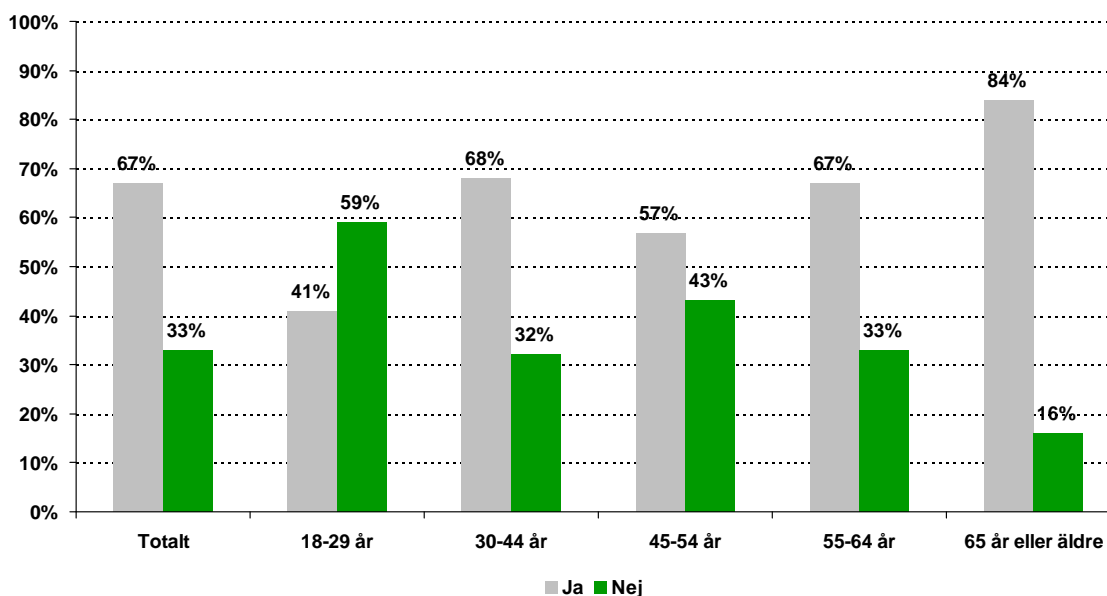
Kommentarer från respondenter visar att det här är något som man inte gärna talar om eller inte talar om tillräckligt ofta.

Kommentar från en respondent i åldern 18-29 år; "Jag inbillar mig att jag har koll men vet förstås inte säkert. Det kan ju dyka upp saker som jag inte visste om..."

Kommentar från en respondent i åldern 45-54 år:
"Det är ju svårt att veta vilka förändringar som kan hända om någon går bort därför så talar man nog inte om det. Så, om det man inte kan prata om, om det måste man tiga."

Kommentar från en respondent i åldern 55-64 år:
"Man borde prata om döden åtminstone när man kommer upp en bit i åldrarna (40- 50 år års åldern). Tyvärr lever vi som om vi mer eller mindre blir hur gamla som helst. Förmodligen gäller det flertalet av oss människor."

Har du eller din partner pratat om hur er hushållsekonomi kommer att påverkas om en av er går bort?

Men bara hälften har planerat för ekonomin om en skulle avlida

Knappt hälften av de tillfrågade svarar att de planerat för hur hushållsekonomi skulle bli om en av parterna avled. Fler äldre än yngre har planerat. Och frågan känns självklart mer aktuell ju äldre man blir.

Kommentarer från respondenter visar att det här nog är ett gnagande dåligt samvete hos många där man känner att man "borde göra något".

Kommentarer från respondenter i åldern 30-44 år: "Ett klassiskt fall av att vi vet vad vi bör göra (ta reda på info, diskutera, skaffa försäkring och så vidare) men vi gör det inte."

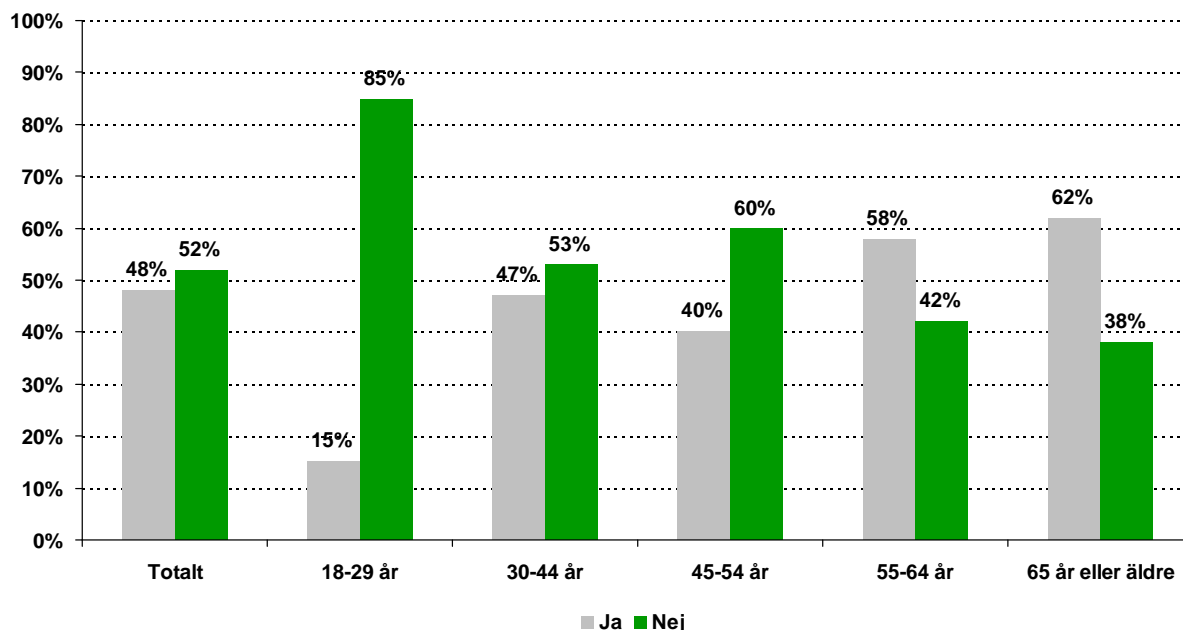
"Vi har flertalet gånger diskuterat vad som händer vid bortgång. Många gånger efter att ha läst en artikel eller sett något tv-program. Men vi har aldrig bottnat i det."

Kommentar från respondent i åldern 55 – 64 år; Tyvärr skjuter man ofta upp att uppdatera tidigare planering så svaren på ovanstående frågor är korrekta men kanske inte dagsaktuella.”

Med tanke på att den statliga omställningspension, som efterlevande har rätt till, är begränsad både tids- och beloppsmässigt skulle alla behöva planera för hur hushållet ska kunna hantera ena partens bortgång. Det handlar för lite yngre familjer ofta om att teckna någon form av livförsäkring som innebär att det faller ut ett engångsbelopp som möjliggör för familjen att behålla bostaden. De flesta har även ett visst efterlevandeskydd via sin tjänstepension.

Ett annat mycket tungt skäl att planera för hur ekonomin blir vid ena partens bortgång är den familjejuridiska situationen. Antalet familjer där ena eller båda parterna har särskullbarn (barn från ett tidigare förhållande) är stort och sannolikt växande. Dessutom väljer ett stort antal familjer att leva som sambor istället för att gifta sig. Båda dessa situationer gör den ekonomiskt svagare parten i ett förhållande mycket sårbar om den ekonomiskt starkare parten skulle avlida. Testamente eller giftermål kan på ett dramatiskt sätt förbättra situationen för den ekonomiskt svagare.

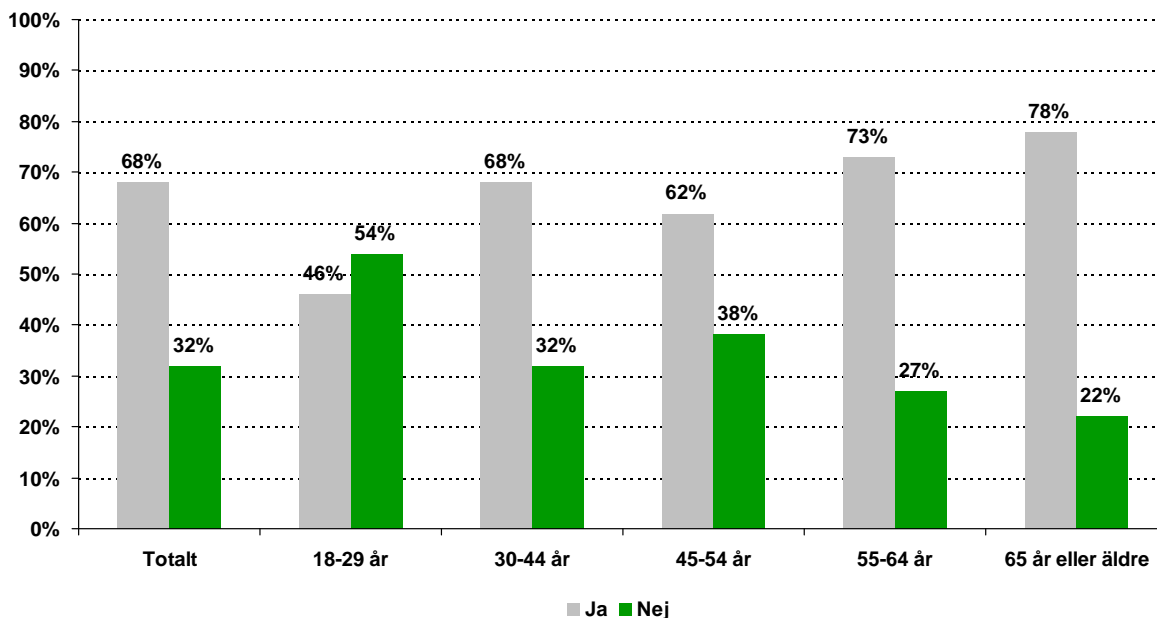
Har du eller din partner planerat för hur er hushållsekonomi kommer att påverkas om en av er går bort?

Sju av tio säger att de vet skillnaden mellan att vara gift och sambo

Nästan 70 procent uppger att de känner till skillnaden mellan att vara gift och att vara sambo. Äldre vet mer än yngre.

Har du koll på skillnaden att vara gift och sambo?

Sju av tio tror sig veta de ekonomiska konsekvenserna av en skilsmässa/separation

Nästan sju av tio svarar att de känner till de ekonomiska konsekvenserna av en skilsmässa eller separation. Även här anser sig äldre i större utsträckning än yngre ha konsekvenserna klara för sig.

Samtidigt är det endast 21 procent som har skrivit testamente och endast 15 procent som svarar att de skrivit samboavtal respektive äktenskapsförord. (se nedan)

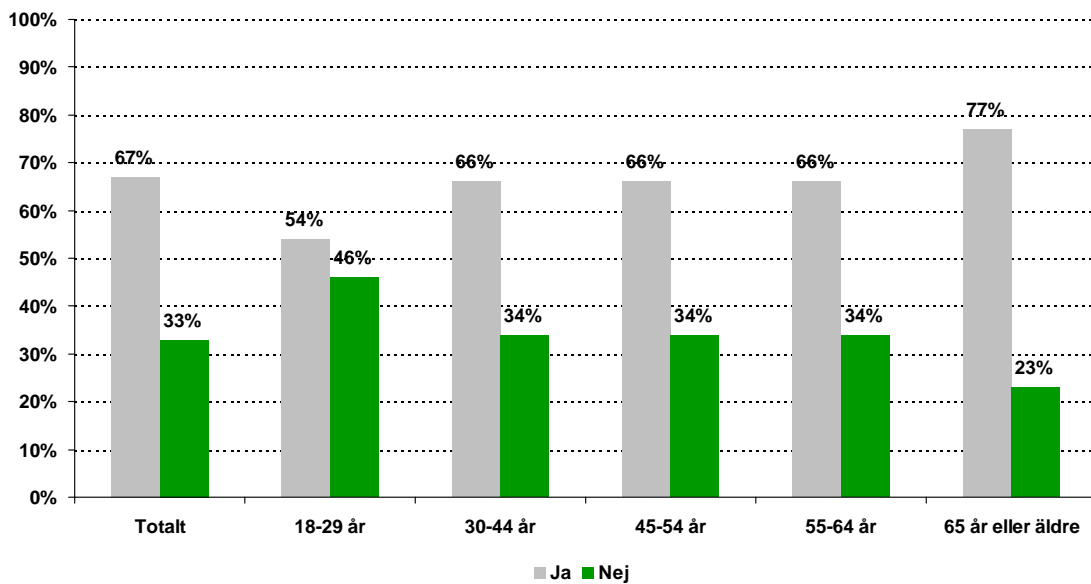
Kommentar från denna respondent i åldern 18-29 år är typisk; "Jag kan lite om sambolagen och har funderat på att ta reda på mer särskilt vad gäller vårt gemensamma boende och vad som gäller vid en separation. Men hitintills har det inte blivit av på grund av lathet antar jag."

Det är min bestämda övertygelse att många av dem som svarar att de känner till vad som gäller för gifta och sambor och vad som skulle hända vid en separation eller dödsfall inte har så bra koll på reglerna som de tror.

Min mångåriga erfarenhet från att i olika sammanhang hållit föredrag och svarat på tidningars läsarfrågor och chattfrågor i ämnet säger mig att det fortfarande finns en utbredd okunskap om vad Sambolagen faktiskt innebär.

Sambor har ingen arvsrätt efter varandra och bodelningsreglerna i Sambolagen är mycket mer begränsade och komplicerade än motsvarande regler för gifta.

Har du koll på de ekonomiska konsekvenserna om du och din partner skulle gå skilda vägar?

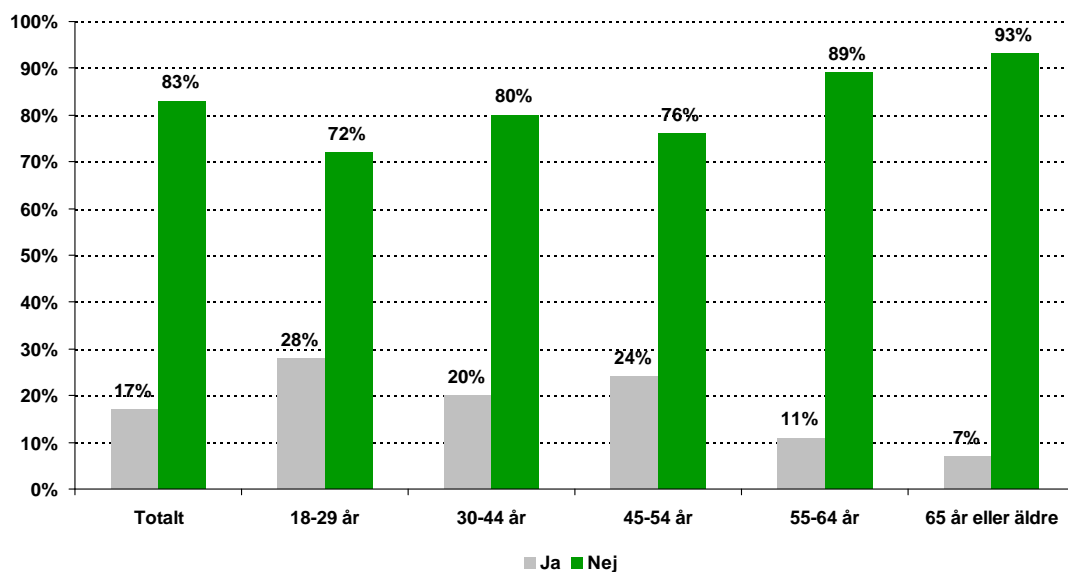

De flesta tycker inte det är svårt att prata om hushållsekonomin

De allra flesta par verkar tycka att det är okej att prata om hushållsekonomi. Bara var femte svarar att de tycker att det är svårt.

Det är fler i de yngre åldersgrupperna som tycker att det är svårt att prata. Det kan bero på att förhållandet är färskare och att det "mitt i kärleken" känns oromantiskt att föra pengar och ekonomi på tal.

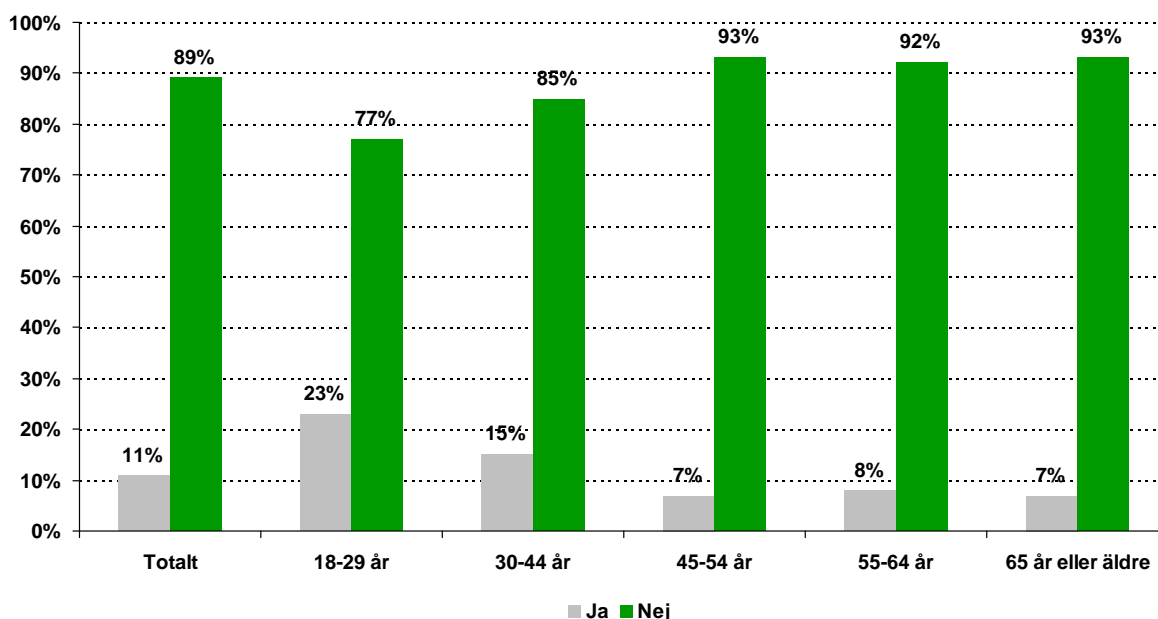
Tycker du att det är svårt att prata vardagsekonomi med din partner?

De flesta par bråkar inte om pengar

Bara ett av tio par bråkar ofta om pengar. Yngre bråkar oftare än äldre. Äldre par har ju oftare levt ihop längre och deras syn på pengar har sannolikt blivit mer lika med åren. För yngre som kanske kommer in i parförhållandet med olika värderingar från sin uppväxt är det mer naturligt att det kan bli konfrontationer om pengar och ekonomi.

Brukar ni bråka om ekonomiska frågor?

Få har skrivit testamente

Nästan åtta av tio svarar att de inte har skrivit något testamente.

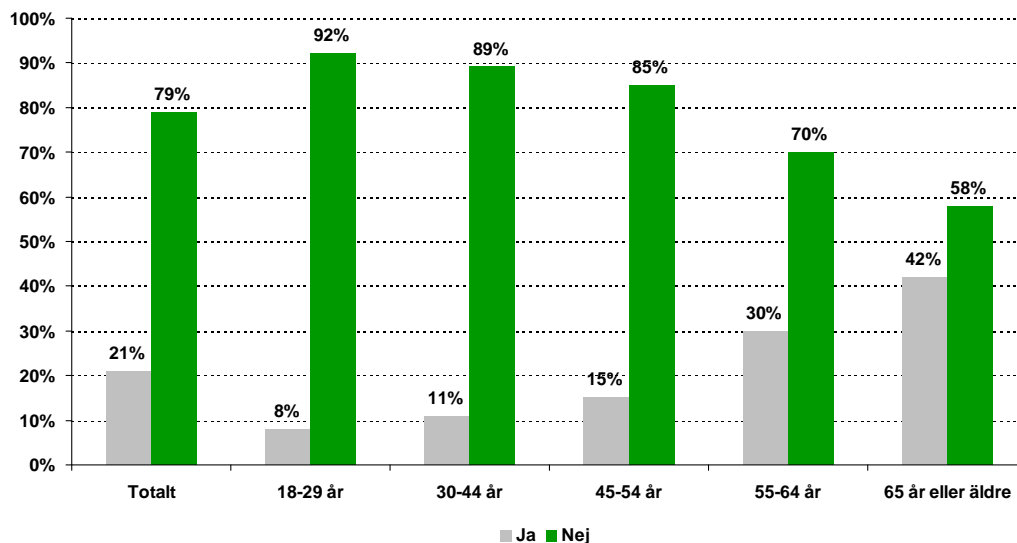
I den yngsta åldersgruppen är det majoriteten som inte gjort det och det är naturligt. För de flesta yngre är död och testamente inte en relevant fråga. Dessutom finns oftast inte det inslag av gemensamt ansvar för varandra och ett lika tydligt och etablerat "vi" som hos dem som varit ett par under många år.

Att det här kan vara en känslig fråga, särskilt när det finns särkullbarn med i bilden, syns i följande kommentar från en respondent i åldersgruppen 45-54 år; "Önskar att vi skrev testamente/äktenskapsförord då vi har barn sedan tidigare äktenskap dock inget gemensamt vilket gör att det känns osäkert om min man skulle gå bort före mig då jag endast har garantipension."

Sambopar och gifta par med särkullbarn borde fundera på om de vill skydda varandra med testamente, eftersom sambor aldrig har arvsrätt efter varandra och särkullbarn ärver före make. Ett barnlöst par där båda har särkullbarn har ingen arvsrätt alls efter varandra. För makar som både har gemensamma barn och särkullbarn är arvsrätten begränsad.

Men även makar som bara har gemensamma barn har anledning att skriva testamente för att bestämma att det som deras barn ärver ska bli barnens enskilda egendom.

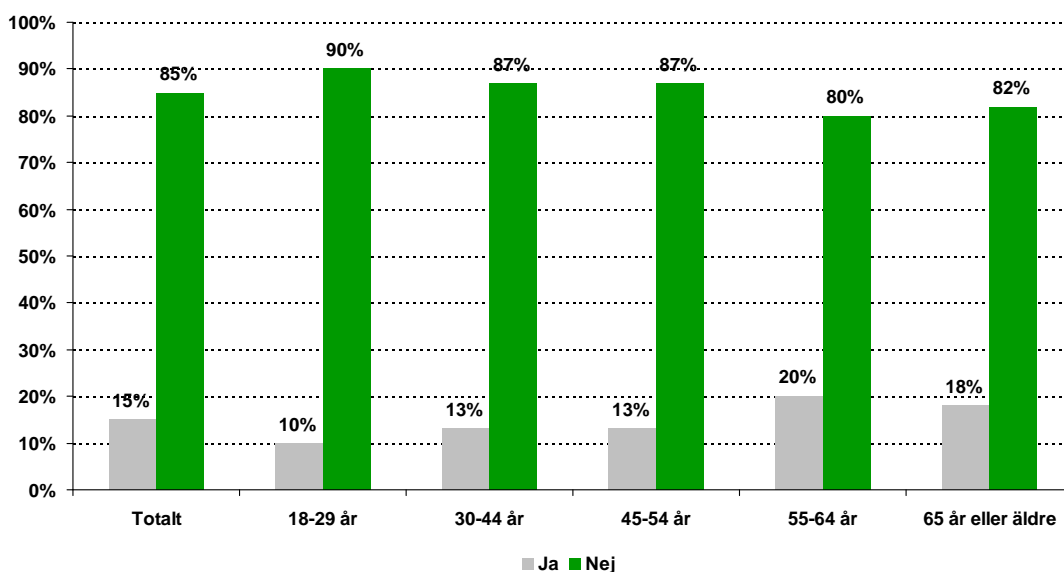
Har du och din partner skrivit testamente?

Och ännu färre har skrivit samboavtal eller äktenskapsförord

Bara femton procent svarar att de skrivit äktenskapsförord eller samboavtal. Särskilt yngre par utan barn som flyttar ihop borde oftare skriva samboavtal för att undvika att den som kanske stått för hela kontantinsatsen till bostaden ska behöva dela med sig om förhållandet spricker. I den här fasen i livet håller man med fördel isär pengarna och kärleken.

Har du och din partner skrivit samboavtal eller äktenskapsförord?

Sju av tio kompenserar inte den deltidsarbetande parten för förlorade pensionsavsättningar

I många barnfamiljer jobbar den ena föräldern, oftast mamman, deltid. Men i merparten familjer kompenseras inte den deltidsarbetande för de pensionsavsättningar denne går miste om genom att jobba och tjäna mindre.

Deltidsarbete ger lägre pension. För den med en heltidslön på 25 000 kronor i månaden och som jobbar 80 procent blir inkomstförlusten per månad 5 000 kronor. På dessa 5 000 kronor skulle ha gjorts avsättningar till den allmänna pensionen på 18,5 procent, alltså 525 kronor i månaden. Därtill kommer avsättningar till tjänstepension, som för en kollektivavtalsansluten privat tjänsteman med 25 000 kr i lön är 4,5 procent. 4,5 procent på 5 000 kr blir 225 kronor.

Deltidsarbetet minskar i exemplet de årliga pensionsavsättningarna med 9 000 kr, vilket för den som jobbar deltid under en tioårsperiod kan betyda att pensionen blir flera tusen kronor lägre per månad från 65 år och livet ut än om personen ifråga hade arbetat heltid.

En viss kompensation innebär visserligen den så kallade "barnårsrätten" i det allmänna pensionssystemet. Barnårsrätten ger den av föräldrarna som har lägst inkomst extra avsättningar i den allmänna pensionen under barnets första fyra levnadsår. Men det räcker inte, framför allt för att barnårsrätten inte ger någon kompensation för tjänstepensionen.

I det nya pensionssystemet räknas hela livets inkomst. För att få en pension på 60-65 procent av slutlönen får man räkna med att det krävs minst 40 års heltidsarbete.

Den bästa ekonomiska lösningen på dilemman med dålig pension är förstås att jobba heltid. Det näst bästa alternativet är att dela på deltidsarbetet i familjen så att båda föräldrarna jobbar 90 procent. Fungerar inte det alternativet borde pengar sättas undan i ett eget sparande för den som förlorar pension på att jobba deltid. Och gifta par bör skriva äktenskapsförord som gör detta sparande till enskild egendom.

Har ni tänkt på att kompensera den som varit hemma för förlorade pensionsavsättningar?

